

*Т.В. Куклінова, к.е.н., викладач
Кафедра економіки підприємства
Одеського національного економічного університету*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація: У статті проаналізовано сучасний стан фінансового стимулювання розвитку малих і середніх підприємств, було запропоновано організаційно-економічні важелі підвищення ефективності стимулювання їх розвитку.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Виняткова важливість підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств обумовлена їх значущістю як невід'ємного елемента сучасної ринкової системи господарювання, важливого стабілізаційного механізму, потужного двигуна економічного та науково-технічного прогресу в суспільстві, дієвого засобу розвитку конкуренції та реалізації підприємницького потенціалу населення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про стимулювання розвитку малих і середніх підприємств постійно знаходяться в центрі уваги науковців, держави, різноманітних установ. Значний внесок у підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств зробили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені І.Т. Балабанов, А.О. Блінов, З.С. Варналій, М.Г. Лапуста, І.Г. Манцуров, В.О. Сизоненко, та багато інших.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Надбання попередників не вирішили всіх питань щодо шляхів розвитку малих і середніх підприємств, про ефективність цих шляхів, критерії, способи її оцінки, розробки методичних рекомендацій та впровадження їх у практику господарювання з метою подолання негативних тенденцій розвитку малих і середніх підприємств.

Постановка завдання. Метою даної статті є оцінка сучасного стану та виявлення тенденції фінансового стимулювання розвитку малих і середніх підприємств у процесі ринкової трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що основною формою реалізації державної політики за кордоном щодо стимулювання розвитку малого бізнесу є державні програми. Зазначимо, що державна фінансова допомога малих підприємств (далі МП) в Україні також проводиться в рамках державних цільових програм підтримки малого підприємництва за рахунок бюджетних коштів. Фінансове забезпечення реалізації державної політики у сфері підтримки малого підприємництва здійснюють відповідно до своєї компетенції на загальнодержавному рівні Український фонд підтримки підприємництва, на регіональному рівні – регіональні фонди підтримки підприємництва, на місцевому рівні – місцеві фонди підтримки підприємництва. Слід зазначити, що одним з механізмів використання цих інструментів є Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, яка є комплексом заходів, спрямованих на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку малого підприємництва. Але проведений аналіз показав, що такі програми та фонди не можуть бути дієвими інструментами фінансової підтримки МСП, що пов'язано з незначними фінансовими можливостями, викликаними обмеженими ресурсами бюджетної системи країни [1].

Так, в Одеському регіоні було прийнято ряд програм щодо підтримки й розвитку малого підприємництва, у тому числі й Програму розвитку малого підприємництва в Одеській області на 2009-2010 роки, якою передбачено проведення заходів з упорядкування нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності, фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки, ресурсного й інформаційного забезпечення, сприяння подальшому формуванню інфраструктури малого підприємництва. Зазначимо, що вартість

"Програми розвитку малого підприємництва в Одеській області на 2009-2010 роки" склала 5320 тис. грн., у т.ч. 2009р. – 2305 тис.грн., у 2010р. – 3015 тис.грн. Також згідно з нею передбачається часткове відшкодування з обласного бюджету відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого підприємництва для реалізації інвестиційних проектів в Одеській області. Обсяги фінансування такого відшкодування процентних ставок по кредитах на 2009р. складає 300 тис грн. та 500 тис.грн. у 2010р. А обсяг фінансування бізнес-проектів суб'єктів малого підприємництва на зворотній конкурсній основі складає 1000 тис.грн. у 2009р. і 1500 тис грн., у 2010р., що є недостатнім.

Для фінансування програмних заходів щодо стимулювання розвитку малих та середніх підприємств (далі МСП) залучаються також кошти міжнародних фінансових організацій: Європейського банку реконструкції та розвитку, Фонду "Євразія", Міжнародної фінансової корпорації, Агентства США з міжнародного розвитку. Загальний бюджет останнього становить близько 10 млн. дол. США на рік та складається із грантів і пожертвувань від американських, європейських і російських державних та часток благодійних фондів, програм технічної допомоги приватного бізнесу й міжнародних організацій. Приватний Фонд "Євразія" здійснює свою діяльність за підтримкою Агентства США з міжнародного розвитку й інших фінансових донорів. Фонд "Євразія" підтримує локальні ініціативи в сфері цивільного суспільства, розвитку приватного підприємництва, суспільного керування й політики. З 1993 року Фонд виділив 7300 грантів на загальну суму понад 150 мільйонів доларів США в 12 колишніх республіках СРСР [3].

Однак ці програми та фонди ще не стали дійовими інструментами фінансової підтримки МСП, що пов'язано з незначними фінансовими можливостями, викликаними обмеженими ресурсами бюджетної системи. Необхідно зазначити, що виконання регіональних програм повною мірою можливе лише за умови стабільного фінансування. Отже, враховуючи сучасні

потреби МСП, найбільш актуальними заходами регіональних програм є заходи, спрямовані на фінансово-кредитну підтримку малого підприємництва.

Іноземні країни для сприяння розвитку підприємництва залучають кошти не ззовні, а за рахунок їхньої мобілізації на внутрішньому ринку, використовуючи систему пільг і державної допомоги. Пільгове оподаткування є дієвими напрямком розвитку МСП. Податкове регулювання здійснюється шляхом змін і встановлення відповідних елементів податків та зборів. Податкова політика повинна забезпечувати вирішення двох питань: встановлення оптимальних податків, які не будуть стримувати розвиток МСП та будуть забезпечувати надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних і соціальних потреб. Так, сучасна система оподаткування в Україні являє собою комбінацію багатьох податків та обов'язкових платежів і деяких спрощених податкових технологій. Дослідження показує, що одним з основних інструментів податкового регулювання підприємництва є податкові пільги, завдяки застосуванню яких досягається зниження рівня податкового навантаження на певні категорії платників податків. Починаючи з 1998 року, з метою стимулювання розвитку підприємництва в Україні були започатковані спрощені (спеціальні) режими оподаткування, обліку, звітності для суб'єктів малого підприємництва: єдиний податок, фіксований податок, спеціальний патент. Кожен з режимів спрощеного оподаткування спрямований на створення прозорих та простих процедур стягнення податків, спрощення податкового адміністрування, причому підприємство має вибір скористатися спрощеною чи звичайною системою оподаткування, якщо воно попадає за своїм розміром під ці пільги. Так, частка надходжень від суб'єктів малого та середнього підприємництва до Зведеного бюджету по Одеській області (без урахування митних платежів) станом на 01.01.2009р. становить 30%.

Однак поряд з позитивним впливом спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності на формування дохідної частини бюджетів необхідно акцентувати увагу і на прикладах, коли МП, використовуючи механізм

спрощеного оподаткування для ухилення від сплати податків. Але, на наш погляд, завдяки зниженню податкового навантаження й спрощеного механізму адміністрування сплати податків можуть бути створені сприятливі умови самозайнятості працездатного населення і зменшене соціальне напруження в країні без витрат бюджетних коштів, а також можуть бути створені додаткові робочі місця.

Проведений нами аналіз діяльності МСП Одеського регіону за період, показав, що на більшості з них спостерігаються скорочення обсягів реалізації, збитковість, низька забезпеченість власними коштами та довгостроковими кредитними ресурсами. Підприємства не мають можливості розвиватися через відсутність довгострокових кредитів на здійснення техніко-технологічного розвитку, не можуть одержати стартовий капітал та оновити виробництво й обладнання. За допомогою комплексного аналізу процесів стимулювання розвитку малих і середніх підприємств в Україні виявлено, що важливе місце у вирішенні проблеми підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств посідає мікrokредитування [3]. Однак криза банківської системи загострила суперечності між потребами малих і середніх підприємств у дешевих кредитах і можливістю банків у їх наданні.

В умовах кризи для підвищення ефективності стимулювання розвитку малих і середніх підприємств особливу увагу треба приділити заходам фінансово-кредитної підтримки малих і середніх підприємств, а саме: створенню сприятливих умов для їх доступу до фінансово-кредитних ресурсів. Запропоновано заходи щодо створення партнерських відносин між державними структурами, комерційними банками та малими і середніми підприємствами, а саме: проведення активної реструктуризації та підвищення лімітів кредитування по наданих кредитах.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень в цьому напрямку. Основними напрямками використання державних ресурсів повинні стати страхування й надання гарантій МСП під кредит та під реальні заходи інноваційного розвитку, здешевлення лізингових платежів. Підтримка МСП

повинна бути надана на конкурсній основі у відборі проектів з урахуванням відповідності їх змісту пріоритетним напрямкам регіонального розвитку, визначеним органами місцевого самоврядування, на умовах повернення, платності з обов'язковим моніторингом впровадження проекту. Для реалізації даних напрямків повинні бути залучені не тільки кошти державного бюджету, а й приватний капітал. Це дасть змогу здійснювати гнучке державне регулювання, оптимально використовувати державні ресурси.

Література:

1. Куклінова Т. В. Особливості фінансово-кредитної підтримки малих і середніх підприємств в умовах кризових явищ// Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: Монографія.// За заг. ред. док. екон. наук, проф. О. Г. Янкового – Одеса: Атлант, 2010.

2. Офіційний веб-сайт фонду "Нова Євразія" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.eurasia.msk.ru/rus/about/>

3. Куклінова Т. В. Ефективність діяльності та стимулювання розвитку малих та середніх підприємств // Ефективність реструктурованих господарських систем: проблеми і фактори підвищення: Монографія.// За заг. ред. док. екон. наук, проф. В. І. Осипова – Одеса: Атлант, 2008.

Аннотация: В статье предложены организационно-экономические рычаги эффективного стимулирования развития малых и средних предприятий на основе детального анализа проблем, основных тенденций и особенностей этого процесса. Предложено совершенствование процесс координации взаимодействия между государственными, финансово-кредитными учреждениями, малыми и средними предприятиями с целью создания упрощенного их доступа к кредитным ресурсам.

Ключевые слова: малые и средние предприятия, развитие предприятия, стимулирование, системный подход, эффективность.

Annotation: In the article analyzed essential and urgent problems of increase of effectiveness of small and middle-sized enterprises stimulation. The thought analysis of the problem, of the main tendencies and peculiarities of stimulation of small and middle-sized enterprises made it possible to suggest organizational and economic means of effective stimulation of them.

Keywords: development of enterprise, efficiency, small and middle-sized enterprises, stimulation.